

STANISŁAW OSTOJA-KOTKOWSKI – PREKURSOR SZTUKI NOWOCZESNEJ

Marzena Łazicka

KATEGORIA WIEKOWA: 10-14 LAT

ADRESAT: uczniowie w wieku 10–14 lat.

CZAS ZAJĘĆ: 90 minut.

SŁOWA KLUCZOWE: edukacja regionalna, Mazowsze, zasłużeni dla Mazowsza, Stanisław Ostoja-Kotkowski, Fabryka Światła.

WPROWADZENIE

Inspiracją do napisania scenariusza była 25. rocznica śmierci Stanisława Ostoi-Kotkowskiego, wielkiego geniusza z Przasnysza. Artysta swoim talentem rozświetlił na świecie ziemię przasnyską, Mazowsze i Polskę. Dla wielu uczniów jest to postać mało znana, choć jego sztuka nowoczesna, np. pokaz fraktali na festiwalu Fabryka Światła, ściąga rzesze młodych ludzi. Są wśród nich tacy, którzy nie wiedzą, że twórcą obrazów z dźwiękiem i światłem jest wielki Polak pochodzący z Przasnysza.

CEL OGÓLNY

Przybliżenie sylwetki i twórczości Stanisława Ostoi-Kotkowskiego.

CELE SZCZEGÓŁOWE

Uczeń:

- wzmacnia swoją więź z regionem, narodem;
  - poznaje twórczość artystów z regionu;
  - rozpoznaje i podaje nazwy niektórych gatunków sztuki nowoczesnej;
  - wskazuje możliwości wykorzystania sztuki laserowej;
  - utrwała obserwacje w formie lapbooka i pracy plastycznej;
  - korzysta z różnych źródeł informacji;
  - efektywnie współpracuje w grupie.
-

METODY PRACY:

- pogadanka,
  - praca z tekstem i obrazem,
  - asymilacji wiedzy,
  - realizacji zadań wytwórczych,
  - ekspresyjna.
-

FORMY PRACY:

- indywidualna,
  - w grupie.
-

POMOCE DYDAKTYCZNE:

- tablica i komputer z dostępem do internetu, drukarka;
- krótka nota biograficzna o artyście;
- karty pracy;
- kartki z bloku technicznego formatu A4, kredki pastelowe, farby plakatowe;
- teczka papierowa formatu A4.

ZAŁĄCZNIKI:

1. Życiorys artysty.
2. Materiał wizualny.
3. Karty pracy.
4. Szablony do lapbooka.

BIBLIOGRAFIA:

A. Gadomska, K. Gadomski, *Stanisław Ostoja-Kotkowski. Mistrz światła*, Przasnysz 2006.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE [dostęp: 22.07.2019]:

www.artnet.com
www.artrecord.com
<https://collections.slsa.sa.gov.au/resource/PRG+919>
www.eostroleka.pl
www.eprzasnysz.pl
www.festiwalfabrykaswiatla.pl
www.geopolityka.net
www.infoprzasnysz.com
www.mdkprzasnysz.pl
www.moja-ostroleka.pl
www.muzeumprzasnysz.pl
www.pinterest.com
www.przasnysz.um.gov.pl
www.pulspolonii.com
www.tc.ciechanow.pl
www.tikowybelfer.blogspot.com
www.to.com.pl
www.tygodnikprzasnyski.com.pl
www.wikipedia.pl
www.youtube.com

PRZEBIEG ZAJĘĆ

LEKCJA 1.

CZĘŚĆ WSTĘPNA

1. Zapoznanie uczniów z tematem zajęć.
2. Zapoznanie z celami lekcji – krótka pogadanka wprowadzająca.
3. Kilka kluczowych pytań dotyczących przedstawianej postaci, np.:
  - Czy ktoś zna artystę Stanisława Ostoję-Kotkowskiego?
  - Gdzie udało wam się zetknąć z tym nazwiskiem?
  - Jaką sztukę tworzył Ostoja-Kotkowski?
  - Czy ktoś wie, w jaki sposób został upamiętniony ten artysta w Przasnyszu?

CZĘŚĆ GŁÓWNA

1. Przybliżenie postaci Stanisława Ostoi-Kotkowskiego (**załącznik nr 1**):
  - krótki życiorys artysty;
  - miejsca, gdzie żył, uczył się i tworzył.
2. Prezentacja twórczości artysty (**załącznik nr 2**) i korzystanie ze źródeł internetowych wskazanych powyżej:
  - oglądanie malarstwa, rzeźb, płasko-rzeźb i sztuki laserowej na portalach internetowych;
  - poznanie sposobów propagowania kultury polskiej przez Stanisława Ostoję-Kotkowskiego;
  - zdobycie informacji o najważniejszych nagrodach i odznaczeniach przyznanych artyście.
3. Zaprezentowanie publikacji Agnieszki i Krzysztofa Gadomskich pt. *Stanisław Ostoja-Kotkowski. Mistrz światła*.
4. Formy uhonorowania wielkiego przasnyszczanina przez władze i społeczność lokalną:
  - nadanie imienia Stanisława Ostoi-Kotkowskiego Miejskiemu Domowi Kultury w Przasnyszu,

- wystawy i sympozja poświęcone twórczości artysty,
  - przyznawanie Medalu imienia Stanisława Ostoi-Kotkowskiego zasłużonym dla regionu,
  - nazwanie jednej z przasnyskich ulic imieniem Stanisława Ostoi-Kotkowskiego.
5. Uzupełnianie kart pracy 1 i 2 (**załącznik nr 3**).

CZĘŚĆ PODSUMOWUJĄCA

1. Zadanie pracy domowej
  - karta pracy 3 (**załącznik nr 3**);
  - nauczyciel prosi uczniów, aby – zainspirowani sztuką Stanisława Ostoi-Kotkowskiego – namalowali swój kolaż bądź inną pracę abstrakcyjną (format pracy A4).

LEKCJA 2.

Lekcję 2. w całości przeznaczono na sporządzenie klasowego lapbooka poświęconego Stanisławowi Ostoi-Kotkowskiemu. Lekcja odbywa się w sali z dostępem do internetu i drukarki.

CZĘŚĆ WSTĘPNA

1. Sprawdzenie pracy domowej i zebranie prac plastycznych uczniów.

CZĘŚĆ GŁÓWNA

1. Podział klasy na 4 grupy i przydział czynności:
  - I grupa** – życie Stanisława Ostoi-Kotkowskiego,
  - II grupa** – twórczość artysty,
  - III grupa** – nagrody i odznaczenia,
  - IV grupa** – projektowanie, zbieranie informacji od pozostałych grup, wklejanie do papierowej teczki, oprawa graficzna.
2. Rozdanie uczniom szablonów, kolorowych kartek, kopert, cienkopisów.

- 3.** Zadaniem grup jest umieszczenie najważniejszych informacji na szablonach i karteczkach zgodnie z przydzielonym zagadnieniem (w razie potrzeby wydrukowanie informacji, zdjęć i in. materiałów z internetu). Nauczyciel pełni podczas lekcji funkcję moderatora, podpowiada, doradza, pomaga.

- 4.** Tworzenie lapbooka.

CZĘŚĆ PODSUMOWUJĄCA

- 1.** Prezentacja lapbooka.
- 2.** Dołączenie do lapbooka i umieszczenie w specjalnej koszulce prac artystycznych wykonanych przez uczniów w domu.
- 3.** Podziękowanie za pracę.

Załącznik nr 1.

Życiorys artysty – materiał dla nauczyciela

Stanisław Kotkowski urodził się 28 grudnia 1922 r. w Golubiu. Rodzina Kotkowskich spokrewniona była z Witoldem Gombrowiczem – dziadek Witolda Gombrowicza i pradziadek Stanisława Kotkowskiego byli rodzonymi braćmi. W 1937 r. rodzina Kotkowskich przeprowadziła się do Przasnysza, gdzie ojciec (Stefan) pracował jako dyrektor banku, a matka (Jadwiga) zajmowała się domem i wychowywaniem dzieci: Stanisława i Ireny. W 1939 r. Stanisław Kotkowski ukończył IV klasę gimnazjum i uzyskał tzw. małą maturę. W okresie okupacji szkoły były zamknięte i funkcjonowało tylko tajne nauczanie. Młody Stanisław nie mógł kontynuować nauki, ponieważ sytuacja rodzinna zmusiła go do podjęcia pracy. Jego ojciec jako oficer Wojska Polskiego walczył w obronie Warszawy, a następnie po klęsce wrześniowej trafił do oflagu. Zadaniem Stanisława było utrzymanie rodziny. Podjął pracę w zakładzie mechanicznym. Tu z zainteresowaniem zgłębiał zawiałości mechaniki i elektromechaniki. W wolnych chwilach Stanisław rysował i malował, kopiował dzieła słynnych artystów, malował również domy, kościoły, m.in. kościół oo. Pasjonistów, pejzaże, uczył się też malarstwa u artysty plastyka Olgierda Vetesco mieszkającego w Przasnyszu.

Pod koniec II wojny światowej jako zakładnik został wywieziony do Niemiec. Udało mu się uciec z transportu i przedostać do amerykańskiej strefy okupacyjnej. W latach 1945–1949 studiował malarstwo w Akademii Sztuk Pięknych w Düsseldorfie. Pod koniec 1949 r. wyemigrował do Australii. Kontynuował studia w Victorian Schol of Arts w Melbourne. W 1955 r. osiedlił się w Stirling koło Adelajdy. Własnej rodziny nie założył, całkowicie poświęcił się twórczości artystycznej. W Australii, jako początkujący artysta, postanowił wykorzystać pierwszy człon nazwiska – nazwę herbu rodowego Kotkowskich: Ostoja – do sygnowania swoich prac. Stanisław był zafascynowany Australią, wiele podróżował, szukał nie tylko inspiracji dla swoich dzieł, lecz także odpowiednich materiałów, farb, tworzyw. W Stanach Zjednoczonych odkrył farby polimerowe i opracował własną technologię ich nakładania. Twórczość Ostoi-Kotkowskiego nie była jednorodna. Od 1960 r. pracował nad transformacją dźwięku w barwy i kształty, był autorem płaskorzeźb, rzeźb, fresków i konstrukcji świetlnych instalowanych w gmachach użyteczności publicznej, abstrakcyjnych kompozycji wykonanych z emalii, kolaży optycznych, fotografii artystycznych, tworzył też fraktale, wykorzystując grafikę komputerową. Muzykę przekształcał w obrazy, które były tłem do sztuk teatralnych. Swoimi pomysłami wyprzedzał czasy, w których żył. Pierwszy w świecie w 1968 r. użył efektów laserowych podczas przedstawienia teatralnego i operowego. Stanisław Ostoja-Kotkowski to twórca kompozycji złożonej z 24 płyt z emalii – w jednej z nich zainstalował zwierciadło ze stali, które wytwarzało muzykę przy kontakcie z ludzkim ciałem. Wysokość dźwięku zależała od odległości, na jaką ktoś zbliżył się do urządzenia, które od nazwiska wynalazcy nazwano thereminem. Kotkowski skonstruował

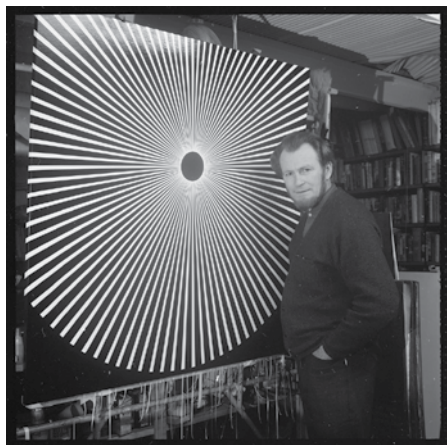
też laser chromasonowy automatycznie przetwarzający dźwięki na kolory i kształty – był to pierwszy na świecie laser używany do celów artystycznych. Artysta stworzył tzw. śpiewającą wieżę w Adelajdzie, reagującą na ruch uliczny kolorami i światłami.

W czasie pobytu w Australii Ostoja-Kotkowski nie zapominał o swoich korzeniach. To on był autorem pomnika Tadeusza Kościuszki w mieście Cooma oraz pomnika Ofiar Katynia w Adelajdzie. Nie zapomniał również o ziemi przasnyskiej, gdzie spędził swoje młodościowe lata – wycinanka kurpiowska stała się dla Kotkowskiego inspiracją do upiększenia ściany w Domu Polskim w Adelajdzie. Po wojnie odwiedził Polskę dwukrotnie – po raz pierwszy w 1967 r., a następnie we wrześniu 1991 r. brał udział w prezentacjach (w ramach wielkiej wystawy twórców emigracyjnych *Jesteśmy*) swoich koncertów laserowych w Filharmonii Narodowej. Zmarł 2 kwietnia 1994 r. w Stirling. Grób Ostoi-Kotkowskiego znajduje się na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Prace i eksperymenty ze światłem i dźwiękiem Stanisława Ostoi-Kotkowskiego ceni się na całym świecie. Otrzymał za nie najwyższe nagrody i wyróżnienia. Wystawy jego prac są licznie odwiedzane. W lutym 2008 r. archiwum twórczości Ostoi-Kotkowskiego na University of Melbourne zostało wpisane do projektu UNESCO *Memory of the World register for Australia*, którego celem jest gromadzenie najbardziej wartościowych dokumentów obrazujących historię świata. Przasnysz również nie zapomniał o wielkim artyście, który wywodzi się z tego miasta. Organizowane są wystawy, prelekcje, wernisaże, sympozja. Dokumentację dotyczącą życia i działalności artystycznej Stanisława Ostoi-Kotkowskiego prowadzi Muzeum Historyczne w Przasnyszu. Jego imię nosi jedna z przasnyskich ulic i Miejski Dom Kultury w Przasnyszu. Wydano książkę pt. *Stanisław Ostoja-Kotkowski. Mistrz światła* autorstwa Agnieszki i Krzysztofa Gadomskich. Od 2006 r. przyznawany jest Medal imienia Stanisława Ostoi-Kotkowskiego. Odznaczenie nadaje się osobom lub grupom osób w następujących trzech kategoriach: 1. Twórca Uznany – nominowane osoby powinny mieć wieloletni, uznany w regionie lub w skali kraju, dorobek twórczy; 2. Debiut – nagroda jest przeznaczona dla osób rozpoczynających działalność artystyczną, których praca nie będzie jednorazowym aktem twórczym, a ich talent daje nadzieje na rozwój; 3. Medal Honorowy – otrzymują osoby, których działania przyczyniają się do promocji miasta i powiatu przez kreowanie pozytywnego wizerunku naszej małej ojczyzny, wspierające kulturę lokalną i artystów, a także honorowi goście – za zgodą Kapituły Medalu. Laureatów w poszczególnych kategoriach wyłania Kapituła Medalu działająca przy Towarzystwie Przyjaciół Ziemi Przasnyskiej. W Przasnyszu cyklicznie organizowany jest Festiwal Sztuki Laserowej i Współczesnej imienia Stanisława Ostoi-Kotkowskiego, przez przasnyszan nazywany Fabryką Światła.

Załącznik nr 2.

Materiał wizualny

Stanisław Ostoja-Kotkowski

Stanisław Ostoja-Kotkowski, *Autoportret*

Stanisław Ostoja-Kotkowski, *Opowiesci Hoffmanna Offenbacha*, 1964 r.

http://www.zrobotosam.com/PulsPol/Pulis3/index.php?sekcja=4&arty_id=5325

Pomnik Tadeusza Kościuszki W Australii, w Cooma, autorstwa Stanisława Ostoi-Kotkowskiego

Stanisław Ostoj-Kotkowski, Fraktale, lata 80.

Stanisław Ostoj-Kotkowski, *Opowiesci Hoffmanna Offenbacha*, 1964 r.

Stanisław Ostoja-Kotkowski, Projekt dekoracji teatralnej

Stanisław Ostoja-Kotkowski, Fraktale, lata 80.

Stanisław Ostoja-Kotkowski, obraz utworzony światłem i dźwiękiem, 1972 r.

Źródło: <https://www.youtube.com/watch?v=kxYE4VFDdXI>

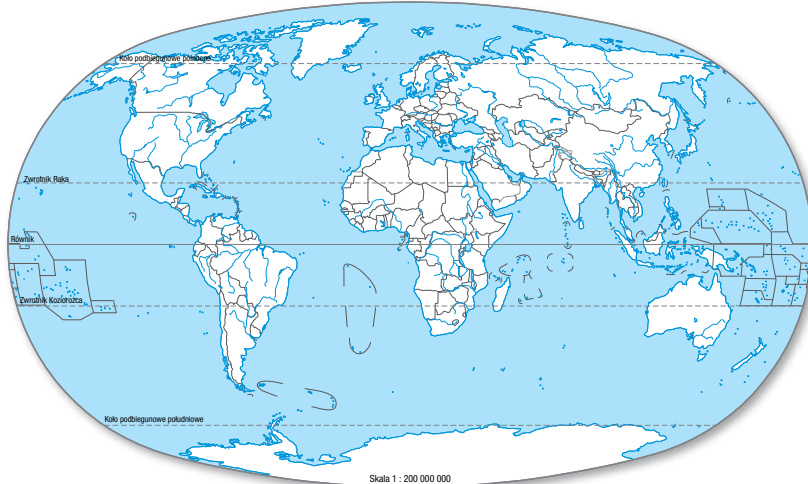
Stanisław Ostoja-Kotkowski, *Uprowadzenie z seraju Mozarta*, 1963 r.

Załącznik nr 3.

Karty pracy**Karta pracy 1**

Na konturowej mapie politycznej świata pokoloruj i podpisz te państwa, w których mieszkał, uczył się, do których podróżował i gdzie tworzył swoje dzieła mistrz światła Stanisław Ostoj-Kotkowski.

Proponowane odpowiedzi: Polska, Niemcy, Australia, Stany Zjednoczone.

Karta pracy 2

Uzupełnij tabelę poprawnymi informacjami związanymi z życiem i twórczością Stanisława Ostoi-Kotkowskiego.

- Olgię Vetesko • Medal imienia Stanisława Ostoi-Kotkowskiego • 2 kwietnia 2019 r.
 • Adelajda • Ostoja • fraktale • Fabryka Światła • 2 czerwca 2019 r. • Berlin
 • Józef Chełmoński • freski

25. rocznica śmierci Stanisława Ostoi-Kotkowskiego	
Pierwszy nauczyciel rysunku z Przasnysza	
Prace artystyczne wykorzystujące grafikę komputerową	
Odnaczenie nadawane osobom żyjącym, zasłużonym dla regionu	
Herb rodu Kotkowskich	
Miasto w Australii	
Wydarzenie artystyczne inspirowane światłem	

Karta pracy 3

Skorzystaj z internetu lub innych źródeł i podaj nazwiska trzech osób, w każdej kategorii, które otrzymały Medal Stanisława Ostoi-Kotkowskiego.

Kategoria Twórca Uznany:

1. ....
2. ....
3. ....

Kategoria Debiut:

1. ....
2. ....
3. ....

Kategoria Medal Honorowy:

1. ....
2. ....
3. ....

Proponowane odpowiedzi:

Kategoria Twórca Uznany: Tadeusz Myśliński, Stanisław Radomski, Krzysztof Turowiecki, Tomasz Kaszubowski, Mieczysław Stusiński, Andrzej Staszewski, Anna Milewska, Krzysztof Wróblewski, Marek Karolski, Piotr Jan Szymański, Jan Niksiński, Hubert Rutkowski, Małgorzata Bandurska, Wojciech Ciesielski, Eugeniusz Molski.

Kategoria Debiut: Marcin Sobociński, Sebastian Miś, Łukasz Motyka, Grupa Rekonstrukcji Historycznej 14 Pułku Strzelców Syberyjskich, Stowarzyszenie Młodzi w Regionie, Weronika Misiewicz, Olga Przybysz, Ewa Weronika Nizielska, Maria Weronika Kmoch.

Kategoria Medal Honorowy: Adam Struzik, Aleksander Drwęcki, Janina Żbikowska, Alfred Borkowski, Mariusz Bondarczuk, Kazimierz Wenda, Bożena Parzuchowska, Waldemar Krzyżewski, Mazowiecki Instytut Kultury, Lucjan Jankowski, Krystyna Milczarek, Jan Chmielewski, Tomasz Jakubowski, Roman Wierzbicki – pośmiertnie.

Załącznik nr 4.

Szablony do lapbooka (do powiększenia i wydruku)

